

Beslutningsforslag nr. B 102. Fremsat den 28. februar 1996 af Birthe Rønn Hornbech (V), Inge Dahl-Sørensen (V), Bertel Haarder (V), Svend Aage Jensby (V), Erling Oxdam (V), Ulla Tørnæs (V), Helge Adam Møller (KF), Bendt Bendtsen (KF), Brian Mikkelsen (KF), Gitte Seeberg (KF) og John Vinther (KF)

Forslag til folketingsbeslutning

om en mere effektiv afsoning i fængsler og arresthuse

Folketinget opfordrer regeringen til inden udgangen af 1996 at fremsætte de fornødne lovforslag og foretage de fornødne ændringer i bekendtgørelser, cirkulærer og andre administrative forskrifter for at tilstræbe narkofri fængsler og fremme en mere effektiv afsoning ud fra følgende retningslinjer:

1. Skærpede regler for udgange og besøg.
2. Flere karantæneafdelinger til isolation efter udgang.
3. Bedre teknik til overvågning.
4. Bedre teknisk sikring mod undvigelse.
5. Bedre uddannelse af fængselspersonalet.
6. Udvidelse af området for anvendelsen af straffelovens § 83 og strengere straffe for kriminalitet begået under afsoning.
7. Skærpede disciplinærstraffe og strafforlængelse for kriminalitet begået under undvigelse.
8. Varetægtsfængsling ved pågribelse af undvegne.
9. Senere prøveløsladelsestidspunkt ved narkohandel og misbrug af narkotika i fængslerne.
10. Senere prøveløsladelsestidspunkt efter kriminalitet begået under undvigelse eller udgang/orlov.
11. Revurdering af fordelingen af indsatte mellem lukkede og åbne fængsler.
12. Omgående overflytning til andet fængsel af stærke indsatte, der udnytter eller skaber frygt hos medindsatte, samt omgående overflytning ved begået kriminalitet eller overtrædelse af disciplinære forskrifter.
13. Særlige afdelinger til mindre personalekrævende indsatte.
14. Forsøg med weekendfængsel.
15. Flere kontraktfængselspladser til dem, der ønsker en narkofri afsoning.
16. Flere ransagninger og narkohunde.
17. Bedre teknik til afsløring af narkoindsmugling.
18. Selvaktivering.
19. Begrænsning af de indsattes adgang til aktindsigt.
20. Lovgivning til imødegåelse af de indsattes mulighed for kommunikation via moderne teknologi.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Det danske retssystem har skabt en række nuance-rede sanktionsmuligheder fra bøde over tiltalefr-fald, ungdomskontrakter, samfundstjeneste, behan-dling, hæfte og betinget samt ubetinget fængsel.

Forslagsstillerne er enige i, at der i et moderne rets-samfund bør være en række alternativer til friheds-straf, ligesom nye muligheder løbende bør afprøves.

Forslagsstillerne peger her på som noget nyt at ind-føre en forsøgsordning mod weekendfængsel til afso-ning af kortvarige frihedsstraffe.

Forslagsstillerne ønsker endvidere at pege på mu-ligheden for, at domstolene ved dom fastsætter, at en afsoning skal finde sted snarest uden mulighed for administrativ beslutning om udsættelse, ligesom det bør overvejes, om ikke kriminelle, der selv vælger en afsoning med et begrænset antal eller ingen besøg, udgang og orlov, kan prøveløslades hurtigere.

I de tilfælde, hvor domstolene til trods for de man-ge andre sanktionsmuligheder på grund af forbrydel-sens grovhed eller gerningsmandens gentagne recidi-ver idømmer frihedsstraf, finder forslagsstillerne, at afsoningen bør ske under mere ordnede forhold, og at afsoningen bør være mere effektiv og mærkbar, li-gesom det er væsentligt for den præventive effekt, at afsoningen finder sted hurtigst muligt. Dette gælder ikke mindst for de relativt få, der er idømt længere fri-hedsstraffe.

Forslagsstillerne tager afstand fra den praksis, at afsagte domme i alt for høj grad udhules administra-tivt ikke mindst gennem udstrakte muligheder for or-lov/udgang, ligesom forslagsstillerne ønsker, at der på længere sigt afsættes midler til at indrette fængs-lerne med henblik på imødegåelse af fangeflugter.

Det bør her erindres, at det indsatte klientel gen-nem årene er blevet mere belastet, hvor især de nega-tivt indstillede, stærke indsatte giver store problemer for både personalet og medindsatte. Det er helt uholdbart, at det gang på gang kan konstateres, at stærke fanger fortsætter deres kriminelle aktiviteter under afsoningen.

Et særligt problem er tilstedeværelse af narko i fængslerne.

Forslagsstillerne finder det helt uacceptabelt, at personer, der er dømt for narkoforbrydelser, ikke blot fortsætter deres ulovlige virksomhed under afso-ningen, men tvinger andre svagere indsatte til at del-tage i forbrydelserne, ligesom det forekommer helt uacceptabelt, at personer, der er stoffri inden afso-ning, bliver narkomaner under fængselsopholdet.

Det er vigtigt, at der findes nye veje for at få fængs-lede narkomaner ud af deres misbrug, ligesom det er vigtigt at undgå, at de, der indsættes i fængslerne, bli-ver narkomaner under opholdet.

En mere hensigtsmæssig fordeling mellem lukkede og åbne fængsler af personer med narkodomme og lange frihedsstraffe skønnes vigtig. Det er utilfreds-stillende, at personer idømt flere års fængselsstraf sendes til afsoning i åben anstalt.

For at effektivisere afsoningen og gøre det vanske-ligere at indsmugle narkotika, våben og mobiltelefo-ner m.v. finder forslagsstillerne, at der først og frem-mest bør foretages en betydelig opstramning i regler-ne for udgang og besøg. Dette kan ske administrativt.

En sådan opstramning vil frigøre mere personale til kontrol efter udgang og besøg og muliggøre hyppi-gere ransagninger i cellerne.

De lukkede fængsler i Danmark er for størstede-lens vedkommende fra forrige århundrede.

Forslagsstillerne finder derfor, at der på længere sigt på finansloven må afsættes midler til opførelse af nye fængsler med særlig sikring til særligt belastede indsatte, herunder personer dømt for grov narkokri-minalitet og anden organiseret kriminalitet.

Bemærkninger til forslagens enkelte punkter

Ad 1 og 2

Dagspressen har adskillige gange haft beretninger om fangeflugter, forbryderes foredragsvirksomhed og skiferie for langtidsfanger.

Justitsminister Bjørn Westh har i den anledning været indkaldt til samråd i Folketingets Retsudvalg

flere gange, uden at tingenes tilstand i øvrigt er blevet ændret en tøddel.

Forslagsstillerne finder det aldeles utilfredsstillende, at selv langvarige fængselsstraffe udmålt af domstolene i den grad kan udhules ved administrativt fastsatte regler om udgang, ferie, foredragsturne og besøg.

De mange udgange og besøg gør det helt umuligt for fængselspersonalet at kontrollere, om der f.eks. indsmugles narkotika og mobiltelefoner, som slet ikke skal findes i danske fængsler. Dette uvæsen kan nedbringes ved at foretage en betydelig opstramning i administrationen af reglerne for udgang og besøg. Det vil tillige frigøre personale til hyppigere ransagninger efter narkotika.

Forslagsstillerne er i den forbindelse opmærksomme på, at der kan være visse tekniske og sundhedsmæssige indvendinger mod de kendte muligheder for gennem røntgenstråling og ultralydsskanning at afsløre narko i legemets hulrum. Derimod har kriminalforsorgens konsulent selv i et svar til Retsudvalget af 26. november 1995, alm. del – bilag 227, peget på muligheden for, at indsatte hensættes i enerum – den såkaldte »pottetvagt« – som bedst anvendelige metode, hvor der foreligger konkret mistanke om indsmugling i legemet af narkotika.

Ad 3-5

Forslagsstillerne ser med megen alvor på, at det er lykkedes et stort antal afsonere at flygte fra bl.a. statsfængslet i Vridsløse. Forslagsstillerne tilkendegav derfor i forbindelse med finanslovforhandlingerne, at der burde afsættes flere midler til forbedrede bygninger, teknisk sikring og elektronisk overvågning m.v.

Partierne bag finansloven har været enige om i 1996 at afsætte midler til bedre sikring m.v., men dette er efter forslagsstillerne opfattelse ikke fuldt tilstrækkeligt.

Forslagsstillerne er tilfredse med, at det er lykkedes at afsætte midler til forbedret uddannelse af fængselspersonalet, men ønsker, at efteruddannelse på alle niveauer bliver udbygget i de kommende år.

Der henvises specielt til »Rapport vedrørende evaluering af AUF-strukturændringen i danske fængsler og arresthuse«, Retsudvalget alm. del – bilag 403 (1995-96).

Ad 6-10

Gentagne fangeflugter og kriminalitet begået under afsoning har efterladt det indtryk, at det ikke kan betale sig at holde sig kriminalitetsfri og overholde de disciplinære forskrifter under afsoningen. Forslags-

stillerne finder, at dette i alt for høj grad er medvirkende til de voldelige episoder i fængslerne og de ofte i dagspressen beskrevne kaotiske forhold i fængslerne, ligesom forslagsstillerne har hæftet sig ved henvendelserne til Retsudvalget fra Dansk Fængselsforbund og enkeltmedlemmer af forbundet.

Forslagsstillerne finder det mere naturligt, at det er hovedreglen, at enhver form for overtrædelse af disciplinære forskrifter, ikke mindst udeblivelse efter udgang og flugt, samt kriminalitet begået under afsoning i fængslet eller under udgang og undvigelse, udløser en mærkbar sanktion.

Særligt ad 6

Straffelovens § 83, stk. 1, omhandler strafforhøjelse på grund af kriminalitet begået under afsoning. Forslagsstillerne finder, at bestemmelsen slet ikke er tidsvarende. Bestemmelsen nævner kun voldsforbrydelser m.v. samt brandstiftelse. Tyveri, narkohandel samt overtrædelse af lov om euforiserende stoffer er slet ikke omtalt. Bestemmelsen bør ændres, således at enhver kriminalitet begået under afsoning, herunder blot besiddelsen af mindre kvantum narkotika – herunder hash – kan medføre strafforhøjelse.

Forslagsstillerne finder i øvrigt, at anklagemyndigheden bør være langt mindre tilbageholdende med at rejse tiltale for forhold begået under afsoning. Det bør ganske enkelt ikke på grund af »ratorbninger« kunne betale sig at begå nogen form for kriminalitet under afsoning. Der bør derfor som udgangspunkt altid rejses tiltale med påstand om tillægsstraf.

Særligt ad 8

Forslagsstillerne finder, at den omstændighed, at strafafsonere undviger, skaber en formodning om, at de pågældende under undvigelsen har ernæret sig ved kriminalitet. Denne mistanke bør udgøre et særligt retsgrundlag for varetægtsfængsling for at give politiet mulighed for nøje at undersøge den undvegnes færden under undvigelsen.

Særligt ad 9 og 10

Prøveløsladelsesreglerne indeholder efter straffelovens formulering ingen automatik. Tværtimod forudsætter prøveløsladelse, at den dømtes forhold ikke gør løsladelsen utilrådelig, og skal betinges af, at den pågældende ikke i prøvetiden begår strafbart forhold.

Forslagsstillerne finder det, som straffeloven er formuleret, mere naturligt, at prøveløsladelsestidspunktet udskydes, hvis den pågældende under afso-

ningen har givet anledning til disciplinære problemer eller begået kriminalitet.

Ad 11

Forslagsstillerne finder det helt uacceptabelt, at afsonere med langvarige straffe kort tid efter indsættelsen til afsoning placeres i åbne fængsler.

Justitsministeren har således selv oplyst, at tilladelse til afholdelse af en skiferie for en gruppe afsonere fra statsfængslet i Jyderup bl.a. blev givet til flere personer, der i 1994 og 1995 var idømt adskillige års fængsel for narkohandel.

Ad 12

Forslagsstillerne finder, at fængselsledelsen bør bemyndiges til omgående og på eget initiativ at flytte indsatte, der begår kriminalitet, sætter sig ud over de disciplinære forskrifter eller optræder som overfanger over for andre.

Forslagsstillerne finder, at der er et påtrængende behov for at kunne beskytte indsatte mod de stærke medindsatte, og at det bedst kan gøres ved at flytte de stærke indsatte, fordi deres magt typisk består i, at deres blotte tilstedeværelse skaber frygt hos medindsatte. Derved kan de tvinge medindsatte til at foretage eller undlade handlinger.

Ad 13

Forslagsstillerne ønsker at pege på mulighederne for, at udvalgte grupper, herunder grupper, der afsoner i weekendfængsel, indsættes på særligt åbne institutioner med et minimum af vagtpersonale og forsorgspersonale. Vedligeholdelsen af institutionen og den daglige drift bør forsøgsvis i højere grad overlades til de indsatte selv.

Ad 14

Forslagsstillerne forestiller sig sanktionen anvendt over for personer, der er idømt kortvarige fængselsstraffe, og som må skønnes ikke at give disciplinære problemer eller have særlig brug for sociale hjælpeforanstaltninger under fængselsopholdet.

Der tænkes navnlig på frihedsstraffe for overtrædelse af særlovgivningen, herunder færdselsloven, samt f.eks. kortvarige fængselsstraffe på grund af vold i familien, hvor ægtefællen fortsat bor hos voldsmanden. Endelig kan en sådan sanktionsform være hensigtsmæssig over for unge voldsdømte, der er idømt kortvarige frihedsstraffe, og som er i færd med en uddannelse, der derfor ikke behøver at afbrydes.

Forslag om weekendfængsler var indeholdt i beslutningsforslag om indførelse af mulighed for at

idømme kortere frihedsstraffe i form af weekendfængsel, som Venstre og Det Konservative Folkeparti fremsatte den 19. april 1994, jf. beslutningsforslag nr. B 95, folketingsåret 1993-94, Folketingets forhandlinger, spalte 9422 og 11443 og till. A 8559.

Ad 15

Det er helt utilfredsstillende, at personer, der inden afsoningen ikke var narkomisbrugere, eller personer, der ønsker at blive afvænnet, ikke har bedre muligheder for at blive adskilt fra dem, der anvender og sælger narkotika.

Ophold på en kontraktfængselsafdeling indebærer, at den indsatte forpligter sig til at være stoffri og i behandling.

Det bør på alle mulige måder forsøges at motivere den enkelte indsatte til at ophøre med misbruget. Derfor bør forsøget med kontraktfængsler udvides.

Ad 16 og 17

Det er almindeligt kendt, at narkoen i fængslerne primært skaffes i forbindelse med besøg og under udgang.

Der er sneesevis af tusinder visitationer hvert år. Det siger sig selv, at færre udgange og besøg ville indskrænke behovet for visitationer væsentligt og frigøre ressourcer til mere effektiv kontrol.

Flere narkohunde og bedre teknik til afsløring af tilstedeværelsen af narko vil ligeledes forbedre mulighederne for konstatering af tilstedeværelsen af narko.

Ad 18

De indsatte bør i maksimalt omfang selv vedligeholde anstalterne og stå for den daglige drift og betjening.

Ad 19

Det virker meget uhensigtsmæssigt, at straffafsonere ved systematisk udnyttelse af reglerne om aktindsigt i sager om straffuldbyrdelse kan forhindre et fornuftigt samarbejde mellem politi og kriminalforsorg om en effektiv afsoning. Endvidere kan det befrygtes, at reglerne er med til at vanskeliggøre opklaringen af forseelser og forbrydelser i fængslerne, hvilket vil indebære en forringelse af fængselspersonalets og de svage fangers retssikkerhed.

Spørgsmålet om aktindsigt i sager om straffuldbyrdelse er behandlet i handlingsplanen om organiseret kriminalitet, der blev afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet i marts 1995.

I handlingsplanen foreslås det, at forvaltningslovens regler om aktindsigt begrænses i sager om fuldbyrdelse af straf. Forslagsstillerne er enige i denne indstilling og finder, at aktindsigten i den grad strider mod offentlige interesser, at der ikke kan være principielle indvendinger imod at indskrænke aktindsigten på dette punkt.

Ad 20

De kriminelle har for længst taget den moderne teknologi i brug. Dette gør retsplejelovens bestemmelser om politiets tvangsindgreb illusoriske.

Hvis politiet fortsat skal kunne efterforske forbrydelser og fængselspersonalet håndhæve forskrifterne for strafafsonere, må lovgivningen følge med.

De kriminelle, herunder strafafsonere i fængslerne, har for længst opdaget, at det er vanskeligt og omkostningskrævende for politiet at aflytte mobiltelefoner, der i vidt omfang indsmugles i fængslerne.

Man kan forestille sig, at strafafsonere vil indsmugle lommecomputere med adgang til Internet. Over Internet vil de kriminelle frit kunne korrespondere med omverdenen. På den måde bliver f.eks. adgang til brevcensur gjort aldeles illusorisk.

Derfor bør retsplejeloven ændres.